

ДО ПИТАННЯ ПРО «ПРИМУСОВУ ХІМІЧНУ КАСТРАЦІЮ»

Н. А. Орловська, доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри кримінального права та процесу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Постановка проблеми. 11 липня 2019 р. Верховною Радою України було підтримано законопроект № 6449 (247 народних депутатів – за; жодного – проти; 11 – утрималось; 65 – не голосувало). 22 липня 2019 р. ухвалений Закон направлено на підпис Президента України.

На його підставі в Україні має бути запроваджено покарання у виді примусової хімічної кастрації. Депутатська підтримка її введення свідчить про бажання парламентарів відреагувати на шокуючі факти сексуального насильства щодо малолітніх потерпілих, тим більше, що громадяни досить давно вимагали від держави рішучих дій із запобігання таким кримінально-протиправним діям. Окрім цього, одними з найбільш вагомих аргументів на користь подібного рішення стало посилення на високу рецидивнебезпечність статевих злочинів проти дітей та необхідність привести законодавство у відповідність до міжнародних стандартів¹.

Однак цей документ ще на стадії розробки викликав гостру дискусію, у якій взяли участь як юристи, так і медики (як потенційні «виконавці» хімічної кастрації). Низка зауважень була наведена

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону № 6449 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790

у висновку на законопроект № 6449, підготовленому Головним науково-експертним управлінням Апарату Верховної Ради України¹. І хоча деякі з них були усунені при прийнятті закону, кінцевий варіант викликає багато запитань.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що хімічна кастрація як правовий наслідок вчинення статевих кримінальних правопорушень не привертала значної уваги вітчизняних фахівців, однак є низка робіт, які безпосередньо зачіпали цю тему. Серед них дослідження А. П. Чуприкова та Б. М. Цуприка, дисертаційна робота С. В. Романцової. Відомі роботи медичного спрямування, наприклад, О. А. Козерацької, у яких, крім іншого, подано огляд праць у галузі психіатрії, сексології, сексопатології. При цьому, як зазначає авторка, залишається відкритим питання про те, чи хворіють особи, які вчинили статеві кримінальні правопорушення, на психічний розлад, що має тягнути лікування, чи це є проявом поведінки, що вимагає покарання².

З огляду на зазначене, **метою даної статі** є аналіз положень про хімічну кастрацію в межах прийнятого закону та альтернативного законопроекту № 6607.

Виклад основного матеріалу. У прийнятому законі йдеться про примусову хімічну кастрацію як покарання. Однак згідно з ч. 1 ст. 50 КК України покарання є заходом державного примусу. Тому, якщо вже визначати хімічну кастрацію як покарання, то спеціально називати її примусовою нелогічно. З таким же успіхом можна говорити про примусовий штраф або примусове позбавлення волі.

Примусовими традиційно іменуються в нормативному тексті кримінально-правові заходи, відмінні від покарання. Це підкреслює той факт, що примусовість певних заходів обумовлена порушенням кримінально-правової заборони, а не іманентно їм притаманна.

Оскільки кримінально протиправне діяння є соціально обумовленим видом поведінки, то покарання пов'язано з впливом на со-

¹ Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону № 6449 від 5.07.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790

² Козерацька О, 'Психіатричні аспекти оцінки та лікування осіб, які вчинили сексуальні злочини' (2014) 1 Архів психіатрії 96

ціально значущі цінності – певні права та свободи. При цьому в кримінальному праві далеко не всі права та свободи підлягають обмеженню, наприклад, незважаючи на ступінь тяжкості кримінального правопорушення, особа не позбавляється громадянства. У певних випадках, коли вчинення діяння супроводжують біологічні чинники, до покарання можуть приєднуватися заходи лікування (примусове лікування, надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку).

Зміст хімічної кастрації становить медикаментозне втручання – «введення засудженому антиандрогенних препаратів, які складаються з хімічних речовин, що мають на меті зменшити лібідо та сексуальну активність»¹. Відповідно, сутністю кастрації слід вважати не кару, як би це було у випадку покарання, а медичну корекцію поведінки.

Чи є хімічна кастрація правообмеженням? Хіба зменшення лібідо та сексуальної активності внаслідок медикаментозного втручання не може розглядатися як обмеження права особи на статеве життя? З цього приводу зазначимо, що в Уставі Всесвітньої організації охорони здоров'я (1946 р.) йдеться про те, що володіння найвищим рівнем здоров'я, який може бути досягнутий, є одним з основних прав будь-якої людини. Здоров'я є станом повного фізичного, душевного та соціального благополуччя².

Хімічна кастрація «призначена» лише для осіб, які вчиняють статеві кримінально-протиправні діяння щодо дітей і мають такий розлад, як педофілія (саме на її наявності базується позиція про рецидивонебезпечність таких діянь).

Згідно з останнім Міжнародним класифікатором хвороб (МКХ 10) педофілія (F65.40) є сексуальним розладом, включеним до розладів зрілої особистості та поведінкових розладів – різновиду

¹ Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені щодо малолітньої чи малолітнього, неповнолітньої чи неповнолітнього та особи, яка не досягла статевої зрілості: від 15.05.2019 р. №6449 (доопрацьований). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790

² Устав (Конституція) Всемирной организации здравоохранения. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599

розладів психіки та поведінки. В американському стандарті DSM-5 педофілія – це парафілічний розлад, який характеризується повторюваними, інтенсивними, сексуально збудливими фантазіями, бажаннями або поведінкою, об'єктом яких є препубертатні діти чи діти у допідлітковому віці. Діагноз «педофілічний розлад» ставиться особам у віці понад 16 років, якщо вони мінімум на 5 років є старшими за дитину, яка є об'єктом фантазій або дій. У процесі лікування задіяні психотерапія, лікування супутніх захворювань, медикаментозне лікування¹. Однак існує й інша думка: сексуальна поведінка є результатом інтеграції соціальних, психологічних, соціально-психологічних, біологічних факторів; сексуальний делікт, який є одним із видів порушення поведінки, відображає різні рівні взаємодії особистості та середовища².

Відповідно за будь-якого підходу не може існувати «права на сексуальний розлад», наявність такого розладу означає відсутність здоров'я, а втручання з метою його нейтралізації не є правообмеженням.

Таким чином, хімічна кастрація спрямована на недопущення повторних статевих кримінальних правопорушень, але не за рахунок правообмеження, а через нейтралізацію сексуального розладу. Тому при вчиненні діяння особою, яка не страждає на відповідний розлад, хімічну кастрацію застосовувати не має сенсу, на що звертають увагу фахівці Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України³. У такому випадку логічно застосувати лише позбавлення волі.

З огляду на зазначене вбачається, що хімічна кастрація не може розглядатися як вид покарання. У разі ж регламентації в КК України її доцільно включити у перелік заходів кримінально-правового характеру. Однак, враховуючи специфіку, до примусового лікуван-

¹ George R. Brown, 'Pedophilic disorder'. (MSD MANUAL Professional Version, July 2019) <<https://www.msmanuals.com/professional/psychiatric-disorders/sexuality,-gender-dysphoria,-and-paraphilias/pedophilic-disorder>>

² Козерацька О, 93

³ Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону № 6449 від 5.07.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790

ня її віднести не можна, адже педофілія не є хворобою, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб у сенсі ст. 96 КК України. Складно віднести хімічну кастрацію до примусових заходів медичного характеру, адже тоді слід визнати особу, яка має педофілію, обмежено осудною. З цього випливає, що хімічна кастрація на сучасному етапі має розглядатися як самостійний захід кримінально-правового характеру.

У разі наявності підстав для застосування хімічної кастрації вона має сполучатися з покаранням. У цьому аспекті доречні запитання, сформульовані у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України¹. І хоча в ньому йдеться про хімічну кастрацію як додаткове покарання (як це зазначалося у законопроекті № 649), однак її розуміння як заходу кримінально-правового характеру також відповідає логіці поставлених запитань: з якого моменту хімічна кастрація має бути застосована (з моменту відбуття покарання чи з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду); чи має вона бути строковою або довічною?

Якщо проводити паралелі з примусовим лікуванням або з наданням амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку, які застосовуються разом з покаранням, то хімічна кастрація може бути проведена в місцях позбавлення волі, при чому на різних етапах відбування покарання.

Однак слід навести позицію, яка ставить під сумнів доцільність здійснення заходу, що розглядається, на початку знаходження особи в місцях позбавлення волі. Так, як зазначається у дослідженні А. П. Чуприкова та Б. М. Цуприка, кастрація дорослого чоловіка призводить до психічних змін, а саме до зниження психомоторного тону, відчуття власної неповноцінності, емоційної невірноваженості, підвищеної збудливості, вразливості, втомлюваності, депресивного настрою². На підставі чого можна зробити висновок про

¹ Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону № 6449 від 5.07.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790

² Чуприков А, Цуприк Б, *Нормальна та кримінальна сексологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів* (ДП «Вид. дім «Персонал», 2011) 15

недоцільність застосування такого заходу на початковому етапі відбування покарання.

З іншого боку, зазначається, що дію препаратів, які можуть використовуватися для хімічної кастрації, нескладно нейтралізувати відповідними медикаментами¹. Це означає, що, принаймні, перші процедури доцільно проводити в місцях позбавлення волі, щоб не допустити нейтралізації дій відповідних препаратів.

Що стосується термінів здійснення хімічної кастрації, то, на наш погляд, це питання доцільно розглядати за аналогією з припиненням/продовженням примусових заходів медичного характеру, оскільки ці терміни мають залежати від нормалізації стану особи, позитивного прогнозу її поведінки.

Однак у цьому контексті слід звернути увагу на ще один аспект – примусовість хімічної кастрації. Групою народних депутатів було подано законопроект № 6607, у якому хімічну кастрацію пропонується вважати «добровільним заходом медичного характеру» і застосовувати як заміну не відбутої частини покарання². Таким чином, маємо альтернативну точку зору – хімічна кастрація є 1) кримінально-правовим і 2) добровільним заходом. Що стосується формулювання «захід медичного характеру», то його застосування щодо кастрації слід узгодити з примусовими заходами медичного характеру, щоб уникнути логічних суперечностей.

На нашу думку, для держави та суспільства більш прийнятною є саме добровільність кримінально-правових заходів. Державний примус далеко не завжди апелює до свідомості винного, якщо ж особі пропонується усвідомлений вибір – або добровільне виконання певних умов, або настання негативних наслідків – це, принаймні, дає шанс на те, що людина замислиться над своїми вчинками в категоріях «збитки – вигода».

¹ Романцова С, 'Запобігання сексуальному насильству щодо дітей в Україні' (дис канд юрид наук, Нац ун-т «Львів політес» 2018) 135

² Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього): від 15.03.2019 р. № 6607 (доопрацьований) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078

Також слід підтримати пропозицію щодо призначення хімічної кастрації за наявності висновку експерта про відсутність проти-показань до її застосування¹. Було б доцільним доповнити цю позицію вказівкою на усвідомлену згоду особи, на кшталт положень абзацу 10 ст. 1 Закону України «Про психіатричну допомогу»². Особа, яка здатна розуміти інформацію, що надається доступним способом, про характер її розладу та прогноз його можливого розвитку, мету, порядок та тривалість медикаментозного втручання, лікарські засоби, їх побічні ефекти, дійсно, може надати добровільну згоду на застосування хімічної кастрації.

Не можна погодитися з позицією фахівців Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради, які звернули увагу ініціаторів законопроекту №6607 на те, що запровадження хімічної кастрації змушує визнати неможливість досягнення таких цілей покарання, як виправлення та спеціальна превенція шляхом позбавлення волі на певний строк: навіщо взагалі призначати покарання суб'єкту, «якщо основним заходом його виправлення є хімічна кастрація»³. На наш погляд, необхідно брати до уваги, що вагомим фактором детермінації суспільно небезпечної поведінки є розлад, який потребує медичного втручання. У даному випадку не слід протиставляти покарання та лікування, а, навпаки, максимально заохотити особу до раціонального, адекватного відношення до наявної проблеми – усвідомити наявність педофілічного розладу, зрозуміти свою небезпечність для оточуючих, виявити готовність піддатися лікуванню через хімічну кастрацію.

¹ Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього): від 15.03.2019 р. №6607 (доопрацьований) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078

² Про психіатричну допомогу: Закон України №1489-III від 22.02.2000 р. Дата оновлення: 20.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>

³ Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону №6607 від 15.03.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078

Що стосується ухилення від проходження хімічної кастрації, то доповнення КК нормою про кримінальну відповідальність за таку поведінку (пропозиція щодо ст. 394¹ КК України)¹ є нелогічним. Як правильно зазначено у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради на законопроект № 6607: запровадження такої норми перетворює хімічну кастрацію з добровільного на примусовий захід².

Вочевидь, слід ставити питання про запровадження хімічної кастрації як добровільного заходу не в порядку заміни невідбутої частини позбавлення волі, а в порядку умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Погодження на хімічну кастрацію може розглядатися як обов'язкова умова для такого звільнення. Однак у такому випадку слід визначити строк, протягом якого має здійснюватися медикаментозний вплив у зв'язку з педофілічним розладом. І у разі ухилення від хімічної кастрації особа повертатиметься до місць позбавлення волі для відбуття невідбутої частини покарання.

Таким чином, вбачається, що розгляд хімічної кастрації як добровільного заходу лікування заслуговує на увагу. Однак запровадження кастрації як добровільного заходу потребує системного перегляду низки положень Загальної частини КК України.

Питання запровадження хімічної кастрації не може оминати проблематику міжнародних стандартів. Так, у ст. 27 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства³, ратифікованої Україною у 2012 р., йдеться про

¹ Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього): від 15.03.2019 р. № 6607 (доопрацьований) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078

² Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону № 6607 від 15.03.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078

³ Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927

встановлення «пропорційних та переконливих санкцій... , установлених відповідно до цієї Конвенції, з урахуванням ступеня їхньої тяжкості. Ці санкції охоплюють покарання, що передбачають позбавлення свободи...». Однак чи відповідає цим стандартам введення додаткового покарання у виді «примусової хімічної кастрації»?

На наш погляд, у цьому випадку засуджена особа може апелювати до ст. 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, відповідно до якої нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Зокрема, практика ЄСПЛ виходить з того, що діяння, які ставляться у вину жертві такого поводження або покарання, не можуть виправдовувати відхід від вимог ст. 3 Конвенції. Яким би одіозним та страшним не було вчинене кримінальне правопорушення, таке поводження є неприпустимим, незважаючи на його превентивний ефект, у разі, якщо воно є або видається ефективним засобом запобігання злочинності¹.

Крім того, до медиків, які змушені будуть виконувати покарання, що полягає у примусовому медичному впливі, може висуватися питання про відповідність таких маніпуляцій біоетичним міркуванням.

Таким чином, аналіз низки міжнародно-правових документів дає підстави дійти висновку, що лікувальний вплив на осіб, які вчинили статеві кримінально-протиправні діяння проти дітей та мають педофілічний розлад, залишається на розсуд національного законодавства. Однак запровадження покарання у виді хімічної кастрації викликає зауваження з точки зору Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також сумнівним з етичних міркувань.

З огляду на зазначене, можна дійти **таких висновків**:

1. Положення ухваленого Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені щодо малолітньої чи малолітнього, неповнолітньої чи неповнолітнього та особи, яка не досягла статевої

¹ Туманова В, Энтина Л (ред), *Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения* (Изд-во НОРМА 2002) 28

зрілості» в частині запровадження примусової хімічної кастрації як додаткового покарання є нелогічними та такими, що суперечать іншим положенням КК України і не відповідають міжнародно-правовим стандартам у галузі прав людини.

2. Більш плідним видається аналіз хімічної кастрації як добровільного лікувального заходу, який може застосовуватися в контексті звільнення від відбування покарання. Однак проблема її запровадження у кримінальне законодавство вимагає ґрунтовного фахового обговорення, системного перегляду положень Загальної частини КК України, ухвалення низки кореспондуючих нормативних актів. Тому на сучасному етапі вбачається передчасним внесення змін та доповнень до КК України щодо хімічної кастрації.

Беручи до уваги викладене, можна зазначити, що **перспективи подальших наукових розвідок** у цьому напрямі полягають у системному переосмисленні інституту заходів кримінально-правового впливу, який включає субінститути покарання та заходів кримінально-правового характеру, та подальшої розробки проекту їх нормативної регламентації.

REFERENCES

Перелік юридичних документів

Законодавство

1. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені щодо малолітньої чи малолітнього, неповнолітньої чи неповнолітнього та особи, яка не досягла статевої зрілості від 15.05.2019 р. № 6449 (доопрацьований). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790 (дата звернення: 15.08.2019 р.). Закон ухвалено 11.07.2019 р.

2. Пояснювальна записка до проекту Закону № 6449 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790 (дата звернення: 15.08.2019 р.).

3. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону № 6449 від 5.07.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790 (дата звернення: 15.08.2019 р.).

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти стате-

вої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього): від 15.03.2019 р. № 6607 (доопрацьований) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078 (дата звернення: 15.08.2019 р.)

5. Про психіатричну допомогу: Закон України № 1489-III від 22.02.2000 р. Дата оновлення: 20.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 15.08.2019 р.)

6. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону № 6607 від 15.03.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078 (дата звернення: 17.08.2019 р.)

7. Устав (Конституція) Всемирной организации здравоохранения. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599 (дата звернення: 15.08.2019 р.).

8. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927 (дата звернення: 27.07.2019 р.)

Бібліографія

Книги з автором

9. Туманова В, Энтина Л (ред), *Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения* (Изд-во НОР-МА 2002)

Статті з журналу

10. Козерацька О, 'Психіатричні аспекти оцінки та лікування осіб, які вчинили сексуальні злочини' (2014) 1 Архів психіатрії 93

11. Чуприков А, Цуприк Б, *Нормальна та кримінальна сексологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів* (ДП «Вид. дім «Персонал», 2011)

Дисертації

12. Романцова С, 'Запобігання сексуальному насильству щодо дітей в Україні' (дис канд юрид наук, Нац ун-т «Львів політес» 2018)

Веб-сайти

13. George R. Brown, 'Pedophilic disorder'. (MSD MANUAL Professional Version, July 2019) <<https://www.msmanuals.com/professional/psychiatric-disorders/sexuality,-gender-dysphoria,-and-paraphilias/pedophilic-disorder>> дата звернення: 15.08.2019 р.

List of legal documents

Legislative

1. Projekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za zlochyny, vchyneni shchodo malolitnoi chy malolitnoho, nepovnlitnoi chy nepovnlitnoho ta osoby, yaka ne dosiahla statevoi zrilosti: vid 15.05.2019 r. №6449 (doopratsovanyi). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790 (in Ukrainian)
2. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu № 6449 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790(in Ukrainian)
3. Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy na proekt Zakonu №6449 vid 5.07.2019 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61790(in Ukrainian)
4. Projekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy (shchodo vprovadzhennia Yedynoho reiestru osib zasudzhenykh za zlochyny proty statevoi svobody ta statevoi nedotorkanosti malolitnoi chy malolitnoho ta posylennia vidpovidalnosti za zlochyny, vchyneni proty statevoi svobody ta statevoi nedotorkanosti malolitnoi chy malolitnoho): vid 15.03.2019 r. № 6607 (doopratsovanyi) URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078 (in Ukrainian)
5. Pro psykhiatrychnu dopomohu: Zakon Ukrainy № 1489-III vid 22.02.2000 r. Data onovlennia: 20.12.2018 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>(in Ukrainian)
6. Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy na proekt Zakonu № 6607 vid 15.03.2019 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62078 (in Ukrainian)
7. Ustav (Konstytutsiia) Vsemyrnoi orhanyzatsyy zdravookhraneniya. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599(in Ukrainian)
8. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta seksualnoho nasylstva vid 25.10.2007 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927 (in Ukrainian)

Bibliography

Authored books

9. Tumanova V, Jentina L (red), Kommentarij k Konvencii o zashhite prav cheloveka i osnovnyh svobod i praktike ee primenenija [Commentary on the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and its practical application] (Izd-vo NORMA 2002) (in Russian)

Journal articles

10. Kozeratska O, 'Psykhiatrychni aspekty otsinky ta likuvannia osib, yaki vchynyly seksualni zlochyny' [Psychiatric aspects of the evaluation and treatment of sex offenders] (2014) 1 Arkhiv psykhii 93(in Ukrainian)

11. Chuprykov A, Tsupryk B, Normalna ta kryminalna seksolohiia: pidruchnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Normal and criminal sexology: a textbook for university students] (DP «Vyd. dim «Personal», 2011) (in Ukrainian)

Dissertations

12. Romantsova S, 'Zapobihannia seksualnomu nasylstvu shchodo ditei v Ukraini'[Preventing sexual abuse of children in Ukraine] (dys kand yuryd nauk, Nats un-t «Lviv polites» 2018) (in Ukrainian)

Орловська Н. А. До питання про «примусову хімічну кастрацію»

У статті піддаються аналізу законопроекти пропозиції щодо запровадження хімічної кастрації за статеві злочини проти дітей. Законопроектами запропоновано два підходи: а) примусова хімічна кастрація як додаткове покарання та б) добровільний медичний захід, яким замінюється невідбута частина позбавлення волі. Наголошується на нелогічності розгляду примусової хімічної кастрації як виду покарання. Беручи до уваги природу хімічної кастрації, що являє собою медикаментозний вплив на особу, яка має педофілічний розлад і вчинила статевий злочин проти дитини, вона є заходом кримінально-правового характеру, а не покаранням. Сутністю кастрації слід вважати не правообмеження, а медичну корекцію поведінки. Розгляд хімічної кастрації як добровільного лікувального заходу базується на тому, що вагомим фактором детермінації суспільно небезпечної поведінки є розлад, який потребує медичного втручання. У даному випадку слід максимально заохотити особу до готовності піддатися лікуванню. Однак проблема її кримінально-правової регламентації вимагає спеціального обговорення, системного перегляду положень Загальної частини КК, ухвалення низки кореспондуючих нормативних актів. Тому на сучасному етапі вбачається передчасним внесення змін та доповнень до КК України щодо хімічної кастрації.

Ключові слова: хімічна кастрація, педофілічний розлад, статеві злочини, заходи кримінально-правового характеру.

Орловская Н. А. К вопросу о «принудительной химической кастрации»

В статье анализируются законопроекты по введению химической кастрации за половые преступления против детей. Законопроектами предложены два подхода: а) принудительная химическая кастрация как дополнительное наказание и б) добровольная медицинская мера, которой заменяется неотбытая часть лишения свободы. Отмечается нелогичность рассмотрения принудительной химической кастрации как вида наказания. Принимая во внимание природу химической кастрации, которая представляет собой медикаментозное воздействие на лицо, имеющее педофилическое расстройство и совершившее половое преступление против ребен-

ка, она является мерой уголовно-правового характера, а не наказанием. Сущностью кастрации следует считать не правоограничение, а медицинскую коррекцию поведения. Рассмотрение химической кастрации как добровольной лечебной меры основывается на том, что важным фактором детерминации общественно опасного поведения является расстройство, требующее медицинского вмешательства. В данном случае следует максимально поощрять лицо к осознанному отношению к готовности лечиться. Однако проблема ее уголовно-правовой регламентации требует специального обсуждения, системного пересмотра положений Общей части УК, принятия ряда корреспондирующих нормативных актов. Поэтому на современном этапе представляется преждевременным внесение изменений и дополнений в УК Украины относительно химической кастрации.

Ключевые слова: химическая кастрация, педофильческое расстройство, половые преступления, меры уголовно-правового характера.

Orlovska N. A. Concerning «compulsory chemical castration» aspects actual questions

The article is devoted to law drafts analysis concerning chemical castration introduction for sexual crimes against children. The authors of these law drafts have suggested such approaches: 1) compulsory chemical castration (biological intervention format) as an additional punishment; 2) voluntary medical measure replacing for imprisonment incomplete or unfinished part. The forced chemical castration as a punishment category consideration irrationality is accented. Taking into account the chemical castration nature presenting itself the medication exposure on a person being defined by pedophilic disorder and having done sexual crime against child – is it exclusively a criminal law character measure but not a punishment simultaneously. As an essence of medical castration it seems necessary to consider not right restriction but behavior medical correction. The international legal standards do not contain any indications on medical measures as a fully alternative to the punishment of imprisonment as a kind. In case of forced chemical castration implementation a convicted person may appeal to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Chapter 3) directly prohibiting inhuman or degrading human dignity treatment or punishment. Additionally, it destroys the medical exposure bioethical principles. The chemical castration as a voluntary treatment medical measure consideration is based on assumption: the basically important factor for socially dangerous behavior determination is a disorder requiring for medical intervention. In any such concrete case the person should be encouraged as much as possible to a conscious for readiness to be treated. There is obviously: chemical castration criminal law regulation problem requires special discussions, the Criminal Code General Part provisions systematic reviews and a number of corresponding normative regulatory acts adopting. That is why at the present stage it seems premature to introduce changes and additions to the Criminal Code of Ukraine regarding chemical castration.

Key words: chemical castration, pedophilic disorder, sexual crimes, criminal law character measures.